

Pomysł na zastępstwo, czyli o projekcie „Rescue Teachers”

JOANNA PITURA
ALEKSANDRA KOTULSKA

Żaden nauczyciel nie czuje się komfortowo, kiedy dowiaduje się, że musi pełnić zastępstwo w innej klasie, szczególnie gdy ta informacja dociera do niego w ostatniej chwili. Staje wówczas przed problemem, co zrobić na zastępstwie z grupą – często mu nieznaną, zwykle dużą i mało zmotywowaną do pracy z obcym nauczycielem. Sytuacja ta nie jest łatwa także dla uczniów, bo zastępstwa oznaczają, że korzystają z lekcji w niewielkim stopniu. Jednak nie musi tak być.

Projekt „Rescue Teachers”

Projekt „Rescue Teachers” to przedsięwzięcie edukacyjne zrealizowane we współpracy studenckiego koła naukowego z nauczycielką języka angielskiego w roku akademickim 2016/2017. W jego ramach powstała seria bezpłatnych multimedialnych lekcji dostępnych online na temat historii i literatury Wielkiej Brytanii na dwóch poziomach zaawansowania, które zaprojektowano z myślą o nauczycielach języka angielskiego pracujących w liceach ogólnokształcących. Lekcje są gotowe do wykorzystania w trakcie 45-minutowych zajęć – zwłaszcza podczas zastępstw w okresie egzaminów maturalnych.

Zaangażowanie się krakowskich studentek – początkujących nauczycielek – we wspólne działania z doświadczoną nauczycielką z warszawskiego liceum miało na celu uczenie się od siebie nawzajem, uzupełnianie kompetencji zawodowych, dzielenie się wiedzą. Bez tego zaplanowane efekty – multimedialne lekcje dostępne online do wykorzystania w klasie szkolnej – nie byłyby możliwe do osiągnięcia.

O ile inicjatywa w zamyśle z pewnością jest cenna – ma przecież pomóc nauczycielom w kryzysowych sytuacjach, a forma współpracy może przynieść wszystkim uczestnikom indywidualne korzyści – rodzą się pytania o to, czy takie lekcje mogą być przydatne w rzeczywistości szkolnej i czy czynny nauczyciel może rozwinąć swój warsztat zawodowy, uczestnicząc w takim projekcie. Celem artykułu jest odniesienie się do tych kwestii. W pierwszej części omówiono projekt, wyjaśniono jego założenia oraz proces tworzenia lekcji. W drugiej – przedstawiono perspektywę nauczycielki w niego zaangażowanej.

Uczestnicy projektu

Projekt został zainicjowany przez opiekuna naukowego Studenckiego Koła Naukowego SNEC działającego w Instytucie Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie (UP) – pierwszą autorkę artykułu. Do projektu zostały zaproszone dwie studentki filologii angielskiej UP o specjalności Cyfrowy Nauczyciel Języka Angielskiego oraz nauczycielka i metodyczka w zakresie nauczania języka angielskiego, pracująca w XXI Liceum Ogólnokształcącym im. Hugona Kołłątaja w Warszawie – druga autorka.

Założenia projektu

Odbiorcami lekcji są nauczyciele języka angielskiego z liceów, pracujący z uczniami, których znajomość języka angielskiego odpowiada poziomom B1 i B2. Założone efekty kształcenia zostały opracowane w odniesieniu do podstawy programowej dla języków nowożytnych na czwartym etapie edukacyjnym i pogrupowane w trzy kategorie:

- przyrost kompetencji językowej w zakresie: (1) znajomość środków językowych (słownictwo), (2) rozumienie wypowiedzi (słuchanie), (3) tworzenie wypowiedzi ustnej (mówienie – produkcja) i (4) reagowanie na wypowiedzi w formie ustnej (mówienie – interakcja),
- przyrost wiedzy na temat kultury i historii Wielkiej Brytanii,
- zmiany w postawach: kreatywność, motywacja, zainteresowanie inną kulturą, tolerancja itp.

Każda lekcja zawiera następujące elementy:

1. wprowadzenie i utrwalenie słownictwa z danego obszaru tematycznego;
2. rozwijanie umiejętności rozumienia ze słuchu – oglądanie materiału wideo;
3. rozwijanie umiejętności mówienia (produkcja i interakcja) – pytania pobudzające do wypowiadania się pojawiają się we wszystkich częściach lekcji: w części dotyczącej bloku ze słownictwem, w trakcie oglądania wideo, na końcu lekcji.

Tworzenie lekcji

Podczas opracowywania lekcji przyjęto założenie, że mają one być dostępne online, nauczyciel ma w klasie komputer z dostępem do internetu, rzutnik i głośniki, a uczniowie mogą korzystać ze swoich smartfonów. Studentki użyły Google Slides do zamieszczania treści lekcji, co pozwoliło na uzupełnianie ich o zadania związane z wprowadzaniem i utrwalaniem słownictwem oraz linki do zasobów internetowych. Pomocne okazało się narzędzie internetowe EdPuzzle (edpuzzle.com) do tworzenia interaktywnych materiałów wideo, w których można umieścić pytania sprawdzające rozumienie treści filmu czy zagadnienia do dyskusji w trakcie trwania filmu. Zastosowano także kody QR do zeskanowania przez uczniów (np. podczas pracy w parach) w celu uzyskania dostępu do treści bezpośrednio na telefonie.

W efekcie prac powstało sześć multimedialnych lekcji – trzy lekcje na poziomie B1 i trzy na poziomie B2, zatytułowane odpowiednio: *Henry VIII and his wives*, *Hamlet*, *The Legend of the Sword* (B1) oraz *Who is Sherlock Holmes*, *Queen Elizabeth II* i *Oliver Twist by Charles Dickens*. Wszystkie są dostępne na stronie internetowej projektu: rescueteachers.weebly.com, na której znajduje się również krótki film instruktażowy, demonstrujący nauczycielom, jak można z lekcji skorzystać.

Czy opracowane lekcje są użyteczne w klasie szkolnej? Czy poprzez uczestnictwo w takim projekcie czynny nauczyciel może rozwinąć swoje kompetencje zawodowe? Poniżej przedstawiamy opinię współtwórczyni projektu lekcji – nauczycielki języka angielskiego.

Nauczycielka w zdalnym projekcie edukacyjnym

Uczę angielskiego od wielu lat i na swoich zajęciach staram się wprowadzać jak najwięcej ciekawych i nowoczesnych elementów, by dostosowywać formę i treść zajęć do potrzeb nastolatków. To znacznie zwiększa ich motywację, chętniej uczestniczą w zajęciach i bardziej systematycznie pracują samodzielnie w domu, dzięki czemu osiągają lepsze efekty w opanowaniu języka obcego. Jak korzystnie wpłynąć na zainteresowanie uczniów? Na przykład wykorzystując na zajęciach nowe technologie.

Lekcje z projektu „Rescue Teachers” są dla nauczycieli swego rodzaju zapleczem, z którego mogą skorzystać w sytuacjach kryzysowych takich jak zastępstwa. Uczniowie zastępstw nie lubią przez towarzyszącą im w ich mniemaniu nudę – zakładają, że będzie coś do przeczytania, wypełnienia, ale na pewno nie spotka ich nic ciekawego.

Pełnowartościowe, samowystarczalne interaktywne lekcje wydają się idealnym rozwiązaniem problemu.

Lekcje są ciekawe dla uczniów liceum (np. adaptacja *Hamleta* dostosowana do poziomu B1) i zawierają element rozrywkowy, a to zachęca ich do dalszego poznawania kultury brytyjskiej. Wykorzystanie kodów QR okazuje się strzałem w dziesiątkę, ponieważ wzmaga zainteresowanie uczniów: nie od razu widać, co się pod takim kodem kryje i jak będzie wyglądać zadanie do zrealizowania. Dodatkowo często konieczne jest użycie telefonu, przez co zadanie zyskuje na atrakcyjności.

Kolejnym plusem lekcji jest nacisk na rozwijanie umiejętności mówienia: pytania wstępne, dyskusje, analizy w parach i grupach. To elementy, które umożliwiają uczniom w bezpiecznej formie wypowiadanie się po angielsku. Nie są oceniani przez nauczyciela, a jednocześnie

mają poczucie dobrze wykonanej pracy, nawet jeśli popełnili przy tym błędy. Do każdej lekcji wprowadzono słownictwo związane z jej tematyką – ćwiczone biernie (np. *matching*) i czynnie (np. „dokończ zdanie”).

Uczniowie, którzy mieli okazję skorzystać z lekcji, jako zalety wskazywali różne ich aspekty. Dla tych, którzy mieli zajęcia całą klasą i w których brały udział osoby o różnym poziomie zaawansowania, była to znaczna liczba ćwiczeń na mówienie – uczniowie o wyższym poziomie zaawansowania mogli wspierać tych słabszych, a wszyscy odczuwali satysfakcję z sukcesów w komunikacji. Dla innych najbardziej interesujące okazały się ciekawostki związane z kulturą brytyjską i wykorzystanie oryginalnych materiałów. Jako wadę zajęć można wskazać problemy z określeniem czasu trwania poszczególnych aktywności. Aby temu zaradzić, lekcje można zmodyfikować: nieco skrócić albo wydłużyć na kolejne zajęcia.

Refleksje z projektu

Ciekawym elementem tworzenia lekcji była współpraca ze studentkami. Przygotowanie lekcji było czasochłonne. Pierwszy etap stanowiło znalezienie ciekawych materiałów i przygotowanie do nich odpowiednich ćwiczeń. Początkowo odpowiedzialnym za to studentkom kłopoty sprawiało wyznaczenie sobie jednoznacznego celu. Szybko okazało się jednak, że pomysłów na zajęcia jest tak dużo i wszystkie są tak atrakcyjne, że trudno było z czegoś zrezygnować. Kolejny etap stanowił zatem wybór odpowiednich aktywności jak najbardziej korzystnych dla odbiorcy.

Trudności następczo prawidłowe określenie czasu trwania poszczególnych zadań, przeważnie były one zbyt krótkie, co zapewne było spowodowane brakiem doświadczenia studentek w pracy w grupie oraz znajomości dynamiki działania 15–30 osobowych klas w polskiej szkole publicznej. Stopniowo udało nam się wypracować strukturę lekcji, które zawierały wszystkie konieczne naszym zdaniem elementy: rozgrzewkę, ćwiczenia biernie i czynnie, słuchanie oraz mówienie w odpowiednich proporcjach.

Moim zdaniem praca nauczyciela to pasmo wymiany informacji i doświadczeń między nim a innymi nauczycielami i uczniami. Uważam, że jest to najlepsza forma nauki – najciekawsza i najbardziej efektywna. Tak było w przypadku projektu „Rescue Teachers”. Kontakt z osobami z innym podejściem, pełnymi zapału i nowych pomysłów, przyniósł korzyści również mnie. Poznałam nowe aplikacje do wykorzystania na zajęciach (np. EdPuzzle) oraz nieco zmienione formy pracy w klasie (np. formę sprawdzenia ćwiczenia poprzez głosowanie). Było to bardzo pouczające doświadczenie, pokazujące, jak ważny są rozwój i praca nad sobą, ponieważ my, nauczyciele, bardzo łatwo popadamy w rutynę, którą trudno przełamać.

Zakończenie

Mamy nadzieję, że lekcje, które powstały w ramach projektu „Rescue Teachers”, stanowią przykład tego, jak w prosty sposób można uatrakcyjnić zajęcia z języka obcego i zachęcić uczniów do działania. Projekt pokazuje także, jak my, nauczyciele, zarówno szkolni i akademicy, początkujący i doświadczeni, możemy pomagać sobie nawzajem. Każdy z nas ma w zanadrzu jakiś pomysł czy trik, który zna czy stosuje, żeby lekcje były ciekawsze, a dzielenie się pomysłami ułatwia pracę i daje nowe możliwości innym. Serdecznie zachęcamy do zapoznania się z naszymi lekcjami i bezpłatnego wykorzystywania ich na swoich zajęciach.

DR JOANNA PITURA Adiunkt w Katedrze Cyfrowej Edukacji Językowej Instytutu Neofilologii Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, opiekun naukowy Studenckiego Koła Naukowego SNEC. Prowadzi badania dotyczące uczenia się i nauczania języka obcego wspomagane technologią, specjalnych potrzeb edukacyjnych i projektowania uniwersalnego w edukacji.

ALEKSANDRA KOTULSKA Od wielu lat nauczycielka języka angielskiego, pracowała również jako metodyk w jednej z warszawskich szkół językowych, gdzie zajmowała się m.in. szkoleniem nauczycieli oraz przygotowaniem programów nauczania dostosowanych do potrzeb słuchaczy. Od 2014 r. pracuje w XXI Liceum Ogólnokształcącym im. Hugona Kołłątaja w Warszawie.